

ЗАДЪЛБОЧЕНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЛАСТТА И ПОЛИТИКАТА В СЪВРЕМЕННИЯ СВЯТ

Днес да се пише книга за властта и политиката в съвременна България никак не е лесно, защото най-вероятно авторът би бил обвинен в конюнктурно използване на обстоятелствата. Това обаче не е попречило на чл.-кор. проф. Димитър Димитров да провокира своята творческа дързост при разработването на новата си монография¹ по тази проблематика.

Внимателният прочит на книгата неизбежно ни насочва към фундаменталната идея за това какво представляват властта и политиката в модерната социологическа и политическа наука. И трябва да отбележим, че тя (идеята) пронизва аналитичните размисления на автора, давайки отговор на редица ключови въпроси като: каква е същността на властта и в какво се изразява нейната притегателна сила; как се вписва политическата власт като сърцевина в структурата на политическата система; докъде се простира обхватът на тази власт при разгръщането на политическия процес; в какво се изразява предметната област на социологията на политиката; какво е мястото на политическите партии и елит в нашата модерна съвременност; доколко политическите лидери са готови да участват ефективно в политическите процеси, отговаряйки на дръзките предизвикателства на глобализацията, и т.н.

В книгата отговорите на тези въпроси не са еднозначни, тъй като на едни от тях са дадени изчерпателно, на други – *от различни страни*, а на трети – поспорадично. По-същностното обаче е това, че проф. Димитров не бяга от тяхната сложност и трудоемкост, а навлиза дълбоко в теоретичното им осмисляне, изразявайки ярко собствената си авторова позиция.

Едно от най-големите достойнства на монографията е, че такъв сложен теоретичен въпрос, какъвто безспорно е въпросът за властта, не е разгледан палиативно или само в отделни негови части. Напротив, независимо от комплицираността на властта с помощта на интердисциплинарния подход тя е осветлена цялостно – от различните дефиниции през съответните модели до различните видове държавна власт и т.н. Това е определено постижение на автора, защото при тази толкова тежка проблематика той е успял в систематизиран и задълбочен вид да разкрие качествено научната същност на властта и нейните особености от политологическа и социологическа гледна точка. Нещо повече, проф. Димитров се опитва да „разчисти“ редица теоретични пластове за властта, като пледира за *създаване на единна обща теория за властта* (с. 60), която да избегне фрагментарния подход при социологическия ѝ анализ и да прекрати „безсмислените“ спорове за властта между различни обществоведи от рода на философската класика „колко дявола могат да се качат на върха на една игла“. Всичко това е подплатено със съжденията на цяла плеяда чуждестранни и наши учени (М. Вебер, Х. Аренд, М. Дюверже, Р. Дал, Т. Парсънс,

---

¹ Димитров, В. Д. (2017). Власт и политика. Пловдив: ИК ВУСИ, 231 с.

Ст. Лукс, М. Фуко, М. Семов, Ант. Тодоров и др.), с чиито възгледи читателите могат да обогатят сериозно своите познания.

Има и още нещо, което не може да не се отбележи, защото то отличава рязко тази разработка от много други подобни. Става дума за научната лекота и мисловната дълбочина на изследвания проблем, тъй като в книгата няма продължителни обяснения и безконечни определения на едни или други теории за политиката – социологически, политологически, психологически и др. Напротив, авторът се е осмелил и е дефинирал предметната област на социологията на политиката по начин, който нарича „*модел на звездата*“, с чиято помощ се дава възможност на представителите на отделните науки – всеки от своя ъгъл и със своя подход, да обхване цялото общество (с. 126-127). Точно тук той рязко е обособил тънката дефинитивна граница между политическата социология (това, което вече беше цитирано) и политическата наука, понеже *в тази определеност не се включва понятието „политически процес“ и неговите основни фази. Това е трудно уловима, но изключително съществена разлика между двете науки* и лично на мен не ми е лесно да преценя кой авторов „Аз“ доминира повече в случая – „Аз“-ът на социолога или „Аз“-ът на политолога. При всички случаи обаче става дума за твърде сериозен научен принос в съвременните дискусии по изследваната проблематика. Освен това проф. Димитров не спира дотук, а простира своя теоретичен кръгзор още по-далеч, защото екстраполира „модела на звездата“ върху обхвата и съдържанието на политиката, започвайки от класика Макс Вебер и завършвайки с последните изследвания по тези въпроси в България.

На фона на множеството скруполюзни дефиниции за политическите партии авторът извежда свое собствено определение, което не само е оригинално по същност, но и реалистично по съдържание, доколкото тук *партията е дефинирана като „политическо предприятие“ (не икономическо) с две лица. Едното лице е обърнато навътре*, към членовете, които представляват части от социалните групи и общности, които имат общи интереси и цели, свързани с участието на партията във властта... *Другото лице е обърнато навън*, към представителите на гражданското общество, професионалните съюзи и други организации и политически партии, които имат същата цел – участие „във властта и разпределение на облагите от нея“ (с. 173-174). В случая обаче политическите партии не са представени идеализирано, както често се случва напоследък. Тъкмо обратното, двоякото лице на политическите партии се разглежда критично, без да им се спестяват различните социални „пакости“, които те нанасят на обществата (и особено на българското). Написаното е поднесено с изискан научен стил, без да се изпада в субективни крайности или заигравания на идеологическа основа.

Въпреки това със загриженост е отбелязано, че *влиянието на общественото мнение върху поведението на политическите партии* у нас е изключително ограничено, за което говорят едни от последните проучвания на агенция „Медиана“ (цитирано от автора), а именно: само 18% от анкетиранияте разчитат

на подобрене на живота (срещу 34 % на влошаване); близо 22% вярват в правителството „Борисов 3“ (срещу 30% недоверие); около 38% смятат, че просто нищо няма да се промени (с. 155). В този смисъл авторът подчертава опасността от допускане на грешки при отразяването на „политическата игра“ в границите на корелацията власт – обществено мнение и евентуалните заблуди на партиите и тяхното високо самомнение по време на собственото им управление.

При интерпретацията на проблема за властта (и политиката) проф. Димитров не губи от своя теоретичен перископ важния въпрос за съвременното лидерство, и по-конкретно за връзката „водач – държавник – творец“. Въз основа на историческия подход той изказва оригинална теза, която гласи, че „човечеството има своя история, защото през различните исторически периоди е имало своите добри и лоши водачи“. Наред с това е извършена съдържателна характеристика на лидерските качества на т.нар. държавник творец (А. Шлезинджър), по-съществените от които са наблюдателност, критично мислене, въображение, изобретателност и др., изказани в противовес на безочието, двуличието, жестокостта, агресивността и т.н. Всъщност тук авторът продължава своите размисления от книгата си за демокрацията, като обосновава цял комплекс от личностни, професионални, управленски и морални лидерски качества в съвременния свят, което е определено постижение в днешната българска наука. Същевременно проф. Димитров остро поставя въпроса за новата роля на водача при демокрацията като ключов фундаментален въпрос, от чието решаване зависи успешното справяне с глобалните проблеми на съвременността (в държавите). И последно, тази лидерска роля е неразделна част от формирането на нов тип политически и управленски елит, без които е невъзможно да се развива проспериращо „общество на знанието“.

От съществено значение е да се изтъкне, че в изследването много рационално е прокарана важната връзка между понятията „власт“, „политика“, „интереси“, „ценности“, която пронизва като ръководно начало цялата монография. При това тези понятия се изясняват и разграничават концептуално (и същностно), макар че те твърде често се идентифицират като еднакви (особено властта и политиката) от редица автори, което в случая проф. Димитров изцяло е избягнал.

В монографията се срещаме с перфектна теоретико-методологическа култура и задълбочено познаване на десетки български и чуждестранни автори, на която биха завидели не един и двама изследователи. Характерното за тази култура е това, че проф. Димитров много прецизно и дори педантично разграничава социологическия и политологическия подход, приложени към властта и политиката, т.е. няма преплитане, смесване или сливане на двата подхода при дефинирането на двете понятия, което е съществена отличителна черта на изследването в сравнение с множество други монографии по тези въпроси. И което е особено важно – авторът не изпада в лични социологически пристрастия (той е социолог) за сметка на политологически или правни тези, което е друго

несъмнено достойнство на книгата. Очевидно тук проличава десетилетната школовка на професионалния учен, който за сетен път доказва своя безспорен теоретичен потенциал на майстор-изследовател в науката.

Няколко думи за великолепия език и стил на автора, който ярко проличава и се откроява в монографията, защото материята е твърде комплицирана и не е особено позната за широката общественост. И тъкмо поради това тя може да се прочете и разбере с лекота – не защото е трафаретно написана, а защото помпозният наукообразен стил е отстъпил място на дълбочинно-елегантния езиков изказ на проф. Димитров.

И най-накрая няколко критични бележки, които са абсолютно добро-намерени, доколкото целят тяхното евентуално отстраняване в бъдеще. Първо, на определени места доминира преразказът на отделни теории вместо аргументираната лична позиция по различни тези и възгледи, които отдавна са спорни (например какво е властта – ценност или интерес, и др.). Второ, като че ли се губи един трети, важен елемент на изследването – въпросът за управлението. Става дума за триадата власт – политика – управление, чиято задълбочена разработка би отговорила поне на няколко съществени въпроса, например как стана така, че полуграмотни хора и такива с не чак дотам престижни дипломи вече дълго управляват страната, нареждайки се до лидерите на „старата Европа“? А резултатите от този управленски стил отдавна са известни – България трайно е заседнала на дъното на почти всички социални, икономически, политически и други класации.

Освен непосредствените цели на монографията, изложени в увода, след нейния първи прочит могат да се изведат поне още две цели, които авторът е изпълнил: едната е общотеоретична, която благодарение на интердисциплинарния подход дава модерна представа за теоретичната същина на властта, политиката, политическата система и т.н., а другата е общественополезна, доколкото популяризира (а не профанизира), уважава (а не принизява) и изтъква (а не притъпява) социалната роля и значимост на властово-политическите отношения във всяка държава. Това е безспорно научно достойнство на автора, доколкото у нас дебатите по тези проблеми твърде често се водят на безкрайно ниско равнище, вкл. и от самите български политици.

Няма съмнение, че поредната монография на проф. Димитър Димитров трябва да получи много висока оценка, тъй като представлява сериозен теоретичен принос в съвременната българска социологическа и политологическа мисъл.

Проф. дпн Георги Манолов